

Janko Čretnik (1957–2020)

Janko Čretnik, foto: Katja Goljau/SFC

Velike večine ljudi, ki skrbijo za to, da se film predvaja na velikem platnu vašega najljubšega kina, verjetno ne boste nikoli spoznali. To čast imajo običajno le filmski ustvarjalci, medtem ko je preostanek filmske verige precej anonimni. O prodajnih agentih, filmskih distributerjih in programskih vodjih kinematografov običajno ne slišimo prav dosti, a so ključni pri ustvarjanju lokalne filmske krajine. Ko se je pri nas govorilo o »art« filmu, je bil Janko Čretnik eden ključnih sogovornikov. Več kot polovica umetniških filmov je na naša velika platna prišla preko njegove družinske distribucijske hiše, zato je bil najprej pomemben poslovni partner, pa tudi prijateljski filmski zagnanec, poznavalec in odličen sogovornik, ko je vedno znova nanoslo na debato o kvalitetah in potencialih tega ali onega filma. Ni ga bilo težko poklicati in potem pol ure razpravljati o tem, kateri film bi si želeli videti na kinosporedu v naslednjih mesecih. Zaradi njega smo uživali v preštevilnih zgodbah, zato naj se tudi njegova nadaljuje na najlepší možni način.

JURE MATIČIČ

Mestni kino Domžale (AKMS)

Janko Čretnik je imel rad evropske filme, zato je bilo usojeno, da se najini poti srečata.

Po ukinitvi centralističnega sistema odkupovanja filmov za področje Jugoslavije je bil Janko eden prvih, ki so ustanovili samostojno slovensko distribucijsko podjetje. Leta 1990 je nastal Cenex film, ki je zelo kmalu postal bistveni programski dejavnik za naše kinematografe, vedno bolj pa tudi za festivale. Brez Cenexa bi LIFFe težko prerasel v mednarodno

priznan filmski festival. S pomočjo Jankovega posluha za kakovosten, predvsem evropski film je ponudba filmov v slovenskih kinih postala bolj raznovrstna. Med njegovimi najljubšimi filmi je bil **Mediterraneo** (1991, Gabriele Salvatores) in samo vprašanje časa je bilo, kdaj bo njegova naklonjenost francoskemu, italijanskemu, španskemu ... filmu prerasla v festival. In zopet sta se najini poti križali; na križišču distributerske skrbi za kakovostno filmsko ponudbo in moje krize odtegnitve od kreacije festivalov je pred desetimi leti v Piranu nastal majhen, a programsko bogat in privlačen Festival mediteranskega filma (FEMF), za katerega je Janko skrbel kot za svojega otroka, nesebično in požrtvovalno.

Zadnjič sva se srečala letos poleti. Nepričakovano je vko-rakal v mojo pisarno na Miklošičevi in težko se spomnim, kdaj sem bila koga tako iskreno vesela. Vedela sem namreč, da se že dolgo spopada z boleznijo, zato je bilo moje presenečenje še toliko bolj prijetno, ker je bil videti zelo dobro in je v njem jasno tlela želja po prispevanju v ta naš mali filmski prostor. Prostor, ki je zaradi predanih ljudi, kot je bil Janko, večji in manj kulturno zadušljiv.

V noči na 13. november sem slabo spala. Pomislila sem na Janka in na to, kako je dobro, da so v življenju ljudi zgodbe, kot je njegova in moja. Zgodbe, ki temeljijo na povezavi med ljudmi, ki niso interesne, niso prisiljene, ne nastanejo iz koristiljubja, kar zgodijo se in ostanejo v naših srcih za vedno. Potem sem šla v službo in izvedela, Janko, da boš odslej samo še v naših srcih.

JELKA STERGEL

Slovenski filmski center – javna agencija

Prvič sem ga klical prepričan, da bo odgovor negativen. Drugi distributerji takrat (še) niso omogočali podobnih zavdev, sploh tisti, ki so predstavljali filme velikih studiev.

»Bi mi lahko omogočil dostop do ogledne kopije filma, da bom lahko približno načrtoval število projekcij v kinu?«

»Seveda!« je preprosto rekel.

»Emmm ... Hvala!«

Od takrat mi je omogočil dostop do vseh filmov, ki jih je pripeljal v slovenske kinodvorane. Kakšna nepopisna sreča, kakšen bonbonček, da sem lahko mesece pred premierami gledal filme evropskih velikanov, debitantske filme, vzhodnoevropske bisere, skratka filme, ki jih tudi po uradnem izidu ni moč najti na piratskih spletnih straneh. Ne samo to, včasih mi je tudi poslal kak naslov, za katerega ni bil prepričan, ali bi ga izdal v Sloveniji, in me povprašal za mnenje. Nimalokrat sva debatirala o filmih in vedno znova me je presenetil s svojim širokim poznavanjem sedme umetnosti. Ja, presenečal je. Janko se ni nosil na pladnju, tudi sam ga dolgo nisem znal prebrati.

Zato mi je zdaj toliko bolj hudo, ker je odšel izredno duhovit, topel, pronicljiv človek, ki ni znal reči »ne«. Skupaj z ženo sta me v nekem trenutku »posvojila«; tako sem se vsaj počutil, ko smo srebali kavo v Vojniku, Celju ali Piranu. Vedno mu je bilo pomembno, da so se gostje počutili prijetno, in vsakogar je rad nevsiljivo gostil.

Nazadnje sva kavo skupaj pila tri tedne nazaj, še vedno ga vidim za računalnikom, kjer me je vedno nasmejan sprejel. Kako mastno sva preklinjala, to mi je bilo všeč. Pokomentirala sva Liffe in filme, ki so pripravljani za platna, ko se dvorane ponovno odprejo.

Žal si odšel, preden bi ti lahko povedal svoje mnenje o tistih, ki si mi jih nazadnje poslal.

»Izredno všeč mi je, kako Youri tisti termitnjak v predmetju Pariza spremeni v vesoljsko ladjo.« Tako bi začel, potem pa bi naju že odneslo nekam ...

Mirno morje, dragi Janko, pogrešal te bom!

SAMO SENIČAR

Mestni kino Metropol (AKMS)

Z Jankom sem imel v času svojega udejstvovanja v Cankarjevem domu, od leta 2007 dalje, zanimivo profesionalno razmerje. Najprej sva si bila »nezanimiva« zaradi preprostega razloga, ker je Fivia (tedaj še Cenex) zastopala velika ameriška podjetja, npr. Disneyja. Programsko sva bila nekompatibilna, drug drugega sva se vljudno izogibala. Postopoma pa se je preusmeril v neodvisne vode in pričel

ponujati drugačne vsebine, sprva iz ex-jugoslovanskega prostora, da bi v zadnjih osmih do desetih letih postal najbolj agilen ponudnik kakovostne in nagrajevane festivalske ponudbe. Potem sem imel z Jankom drugačen »problem«, nisem se ga mogel otresti! Skoraj vse, kar je v posamičnem letu štel, je zastopal on; berlinski medvedi, canske palme ali beneški levi so bili stalnica njegove ponudbe, še več, postala sva zaupanja vredna partnerja, ki si prisluhneta. Če sem izrazil željo po težko dosegljivem filmu za festival, se je nimalokrat čez teden ali dva znašel na njegovem spisku. In obratno: ponudil mi je vsebine, ki jih človek v nepregledni množici nove produkcije hote ali nehote spregleda. Lahko rečem, da je bil Liffe zadnjih deset let v marsičem tudi Jankov festival.

SIMON POPEK

programski direktor festivalov LIFFE in FDF

Janka Čretnika so mi ob nastopu službe predstavili kot strogega in zahtevnega sogovornika. S strahospoštovanjem (predvsem do njega) sem sprva le spremljala komunikacijo med kinematografi v naši mreži in distributerji. Ko sem le dognala, da mora biti naš odnos predvsem partnerski, sem spoznala tudi, da je Janko ne le zelo profesionalen in predan svojemu poslu, temveč da zelo dobro ve, kaj počne; je filmoljub, želi si rasti sektorja kot takega in ima v resnici mehko srce.

Razumel je, da smo kini del skupne zgodbe in zadnjih nekaj let smo močno partnerstvo navezali tudi pri festivalu FEMF. Ko smo imeli pri nas tehnične težave na poletnem kinu, je nemudoma priskočil na pomoč, da je na koncu vse steklo. Bil je eden od pobudnikov zgodbe o VODju, ki se še razpleta (in obeta). In kar je še najbolj pomembno: med nas je pripeljal nešteto odličnih (predvsem evropskih) filmov, brez njega bi ne bilo razvoja filmsko-vzgojnih programov v taki obliki, kot jih imamo danes.

Hvala Janko, močno te bomo pogrešali!

NINA UKMAR

Kosovelov dom Sežana (AKMS)

Žalostna novica, da nas je zapustil Janko Čretnik, nas je presenetila ravno v času, ko smo v zavodu Motovila (Centru Ustvarjalna Evropa v Sloveniji) pripravljali povzetek neverjetno uspešnega sodelovanja slovenskih avdiovizualnih in kulturnih akterjev v programu Ustvarjalna Evropa (2014–2020). Posebno mesto med vabljenimi na zaključni dogodek konec leta smo hranile ravno za Janka, enega najzaslužnejših za izjemne slovenske uspehe v edinem programu Evropske unije za kulturni in filmski sektor. Njegova

Janko Čretnik na projekciji filma Igor in Rosa (2019),
foto: Matjaz Ruš/Kinodvor

distribucijska hiša Fivia je domačim ljubiteljem sedme umetnosti v zadnjih 7 letih zagotovila dostop do številnih izbranih uspešnic evropske kinematografije. S tem si je prislužila tretje mesto med najuspešnejšimi slovenskimi AV organizacijami pri črpanju sredstev podprograma MEDIA Ustvarjalne Evrope (2014–2020).

Pri tem pa je bil Janko s svojo strokovnostjo, odzivnostjo in pripravljenostjo na sodelovanje, izmenjavo informacij in kritični premislek o mednarodnih trendih, pa tudi o potencialih in izzivih domačega sektorja distribucije in prikazovanja, vedno naš nepogrešljiv sogovornik. Za to mu ostajamo resnično hvaležne. Posebej zato, ker naša prijetna »prva letošnja« kava pred berlinskim filmskim festivalom nikakor ni bila mišljena kot zadnja ...

SABINA BRIŠKI KARLIČ IN INES KEŽMAN
v imenu ekipe Motovile / CED SI

Dobrih deset let je, odkar sem se prvič peljala v Vojnik poizvedovat po novih otroških in mladinskih filmih. Distribucija sodobnega evropskega filma je bila v prvih letih delovanja Kinobalona izredno krhka. Vsak od teh prvih filmov je bil dragocen: **Deklica in lisica** (Le Renard et l'Enfant, 2007, Luc Jacquet), **Trije razbojniki** (Die drei Räuber, 2007, Hayo Freitag), **Želvino osupljivo potovanje** (Turtle: The Incredible Journey, 2009, Nick Stringer), **Žabe in paglavci** (Kikkerdril, 2009, Simone van Dusseldorp), **Juno** (2007, Jason Reitman),

Lunapark (Adventureland, 2009, Greg Mottola) ... Toda v spominu mi niso ostali le slike in zvoki teh filmov, ampak tudi njihov vonj. Pri Janku Čretniku so filmi dišali po kavi, toplih sendvičih in buhtljih (morda so bili krofi; vem le, da so bili omamni). Na Fivio v Vojnik nisi prišel na sestanek, ampak si se o filmih pogovarjal, ker ti je bilo zanje mar. In filmi so v resnici zelo osebna stvar (če pustimo ob strani take, ki so samo proizvod). Osebni so v drži avtorja in odtis jim daje odnos distributerja, ki je nosilec pravic za njihovo predvajanje. Skrbnost, s katero so pospremljeni na platno, in to, kako se počutijo v kinu, vplivata na doživljanje gledalca. Pri Janku in Branki so se filmi počutili doma, tako kot sem se tudi jaz že na prvem obisku in v vseh naših nadaljnjih sodelovanjih. Čeprav so k razcvetu filmske vzgoje v zadnjih dvanajstih letih prispevali mnogi posamezniki in ustanove, kot je v slovo Janku zapisala že Petra Slatinšek, tega brez distribucijske hiše Fivia ne bi bilo. Hvala, Janko, za vso pot, ki smo jo prehodili skupaj!

BARBARA KELBL

Kinodvor, Filmska vzgoja in mlada občinstva